

ZPRÁVY

ČESKOSLOVENSKÉ ORNITHOLOGICKÉ
SPOLEČNOSTI

6

PROSINEC 1960

Z P R Á V Y

ČESKOSLOVENSKÉ ORNITHOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
PRAHA 2 - NÁRODNÍ MUZEUM

Listopad 1960

Číslo 6.

Pokyny pro kroužkování ptačích mláďat

Zdeněk K l ú z

Za více než 25 let trvání naší kroužkovací stanice vzrostl nejen počet okroužkovaných ptáků, ale také počet spolupracovníků se neustále zvětšuje. Mnozí z nich se věnují soustavně různým speciálním problémům (značkování určitých ptačích druhů soustavně po několik let, okroužkování ptáků určitého zpracovávaného území apod.), jiní kroužkují všechny ptáky bez výběru. Účel kroužkování je každému dostatečně znám, jen si musíme stále připomínat jedno: hlavním momentem není počet označených ptáků, nýbrž počet a význam dosažených výsledků, t. j. zpětných hlášení označených ptáků (tento je ovšem téměř přímo závislý na počtu okroužkovaných ptáků). Nesmí nám tudíž být lhostejné, jakým způsobem jsou ptáci za účelem kroužkování chytáni, protože tito musí být na svobodu puštěni ihned po označení bez jakéhokoliv ublížení, přílišného vyděšení apod.

O tom, jak mají být ptáci chytáni, bude pojednáno zvláště, i když je tu vážné nebezpečí, že by právě ty nejosvědčenější způsoby hromadného odchytu byly zneužity řemeslnými chytači a čižbaři pro jejich nekalé účely. Z toho důvodu bude toto pojednání předáno pouze členům-kroužkovatelům. Věřím, že by bylo možno uskutečnit též prak-

tické cvičení alespoň pro naše nejúspěšnější kroužkovatele v rámci naší vlasti, kteří by pak v okolí svého působitě, nebo např. v rámci svého okresu nebo kraje provedli obdobné školení pro ostatní kroužkovatele těchto oblastí. Nepochybují o tom, že toto školení by přineslo očekávaný kladný výsledek, který by daleko vyvážil vynaložený čas i finanční náklad.

V tomto pojednání se chci zmínit pouze o praktických zkušenostech a různých vyzkoušených metodách při kroužkování ptačích mláďat - tak jak byly popsány v dostupné literatuře nebo o nichž jsem hovořil a korespondoval s našimi kroužkovateli, případně jež se mi za mé více než dvacetileté praxe osvědčily za nejrůznějších podmínek a okolností.

Na začátku bych chtěl připomenouti a znovu zdůraznit, že kroužkování ptactva (v poslední době též značkování netopýrů a zvíře vůbec) je práce sloužící v řadě účelům, podmíněná jednak znalostmi a vlastními zkušenostmi, hlavně však pocitem zodpovědnosti vůči celku - vždyť kroužkování je založeno na mezinárodní spolupráci kroužkovacích stanic a tu je třeba se vyhnouti jakékoliv nesvědomitosti a povrchnosti. I když u nás nemáme dosud žádných zvláštních předpisů a směrnic pro činnost kroužkovatelů (spolupracovníkem naší kroužkovací stanice se může stát každý člen Československé ornithologické společnosti - starší 18 let, který dobře zná běžné druhy našich ptáků), je nutno mít neustále na paměti, že při své činnosti zachází každý kroužkovatel se živou přírodou a že musí být jeho hlavní snahou, aby přírodu a její obyvatele co nejméně rušil nebo poškozoval. V některých státech (Švýcarsko, Německo) jsou pro kroužkovatele vydány velmi přísné předpisy a směrnice, jimiž se musí každý kroužkovatel bezpodmínečně řídit a za jejichž nedodržování může být i trestán; z důvodů ochranných jsou na př. některé ptačí druhy z kroužkování vůbec vyjmuty, jiné

lze kroužkovat jen mimo hnízdní dobu, nesmí se kroužkovat na veřejných prostranstvích, v přírodních rezervacích a pod. Jistě i u nás se časem zpřesní a zpřísní přijímací a pracovní podmínky pro spolupracovníky kroužkovací stanice, což jistě nebude na závadu vážným zájemcům a pomůže to jen z našich řad vymýtiti některé nesvědomitě chytáče apod.

Ve většině zemí nesmí kroužkování samostatně prováděti osoby mladší 18 let, osoby vlastníci povolení k chytání volně žijících ptáků pro chov v klecích nebo osoby, které byly v posledních 5 letech trestány za přestupky proti ochraně přírody. K označování smí být použito výhradně úředně uznaných kroužků (u nás tedy kroužků Čsl. ornithologické společnosti a Národního musea s nápisem "N. MUSEUM PRAHA ČSR"; v letech 1939-1945 měly kroužky přechodně nápis "ZOO PRAHA BOHEMIA", aniž však byly číselné řady přerušeny; dříve byly u nás též používány kroužky Moravského ornithologického spolku v Přerově, kroužky německé ornit. stanice LOTOS v České Lípě i některých zahraničních stanic). Ve většině zemí je k chytání ptáků dovolenými způsoby zapotřebí zvláštního povolení orgánů ochrany přírody i majitele pozemku, které musí mít kroužkovatel neustále u sebe; chycení ptáci musí být ihned po okroužkování opět puštěni na téže místě na svobodu; zvláštního povolení je zapotřebí k použití volavých ptáků nebo k zaslání kroužkovaných ptáků při pokusech o orientaci apod. Pro některé naše líknivé členy by bylo jistě nemilé stanovení trestu za nepořádné vyplňování kroužkovacích seznamů nebo jejich nečasné zaslání ihned po jejich vyplnění, nejpozději však do konce kalendářního roku (viz Německo). Protože s vedením kroužkovací agendy je spojeno hodně administrativní práce, mají některé zahraniční kroužkovací stanice předepsán též minimální počet označených ptáků; u nás s ohledem na přechodný nedostatek kroužků bývají vedoucím kroužkovací stanice

vyjmenovány určité ptačí druhy, jejichž kroužkování není pro určitou omezenou dobu nebo za určitých okolností žádoucí, tím spíše jsou však doporučovány k řešení určité problémy v životě našich opeřenců, jejichž rozluštění může kroužkování značně usnadnit (šíření hrdličky zahradní, úbytek tuhyků a vlaštovek, rozmnožení stavu sýkor poskytnutím umělých hnízdišť apod.). Některé stanice dokonce požadují peněžitou náhradu za použité kroužky, aby tak kroužkovatelé jednak sami pomohli nésti část výdajů kroužkovací centrály, jednak aby zaplacenými kroužky zbytečně neplýtvali.

1. Jak kroužkujeme ?

Současně se zašlými kroužky obdrží každý spolupracovník naší kroužkovací stanice též potřebné tiskopisy (kroužkovací seznamy) a návod, jak s kroužky zacházeti. Kroužky jsou vázány po 10 až 100 kusech a jsou od každé velikosti (typu) průběžně číslovány. Kroužky po obdržení nejdříve přepočítáme a zkontrolujeme, zda jsou číselně za sebou, abychom tak předešli pozdějším nedorozuměním, protože při kroužkování v přírodě již zpravidla nebývá na tyto práce čas. "Kapesní zásobu" kroužků nosíme stále u sebe, nejlépe v pevné dřevěné nebo látkou vylepené plechové krabičce (aby nám v kapse nerachotily); v plátěných sáčcích nebo jen volně v kapse sice kroužky nehřmotí, ale hodně trpí neustálým třením nebo mohou být tlakem zdeformovány. Většina našich kroužkovatelů užívá k označení typů různobarevných korálků, takže vyhledání potřebného kroužku je snadné a rychlé (Kadlec, Vít, Trufar). Hlavně pro menší typy kroužků se mi dobře osvědčily silnější dráty a kovové trubičky, na něž jsem si kroužky podle čísel navlékl; průměr drátů (tyčinek) byl o něco větší, takže kroužky byly pootevřeny a tak jsem je pak při kroužkování snadno nehtem dootevřel, aniž jsem si přitom rozedřel prsty do krve (použití kleštěček nebo nože není vždy dobře možné, proto-

že někdy je člověk rád, když vystačí se všemi čtyřmi končetinami a ještě si přitom pomáhá zuby!). Při kroužkování na vodě neopomeňme kroužky navléknouti na silnější pevný motouz, protože papírový by se nám záhy rozmočil a lovit esítky poztrácených kroužků ze spleti vodních rostlin a páchnoucího bahna není snadná ani příjemná práce! U plochých kleštěček, které nejčastěji při kroužkování používáme, si provrtáme rukojeť a provázkem si je přivážeme k zápěstí, k opasku, nebo si je pověsíme na krk, aby nám při chytání např. mladých racků nepřekážely. Snažme se i při hromadném použití kroužků zachovati číselnou posloupnost, abychom v seznamech nevykazovali mezery, které by se nám třeba nepodařilo v témže roce již zaplnit.

Dostatečně pootevřený kroužek obepneme kolem nohy ptáka nad prsty a okraje kroužku opatrně pomalu stiskneme k sobě, a to tak, aby se celou hranou na spoji dotýkaly (pozor na přivření zadních prstů, zejména u mláďat!); okraje kroužků se nemají plochou ani hranami na výšku překrývat; přesazení na výšku opravíme plochými kleštěčkami (někteří kroužkovatelé to dokáží sice i zuby, ale je to nehygienické!). Kroužky s uzávěrem (E-L) nutno uzavíratí velmi pečlivě - nejlépe, když si uzávěr již předem poněkud pouzavíme, abychom jej na noze pak snadněji stiskli a nedeformovali přitom kroužek. Je velmi výhodné, jestliže větší kroužky uzavíráme spolu s obratným nebo alespoň trpělivým pomocníkem, který přidrží jednou rukou opeřence, druhou rukou jeho nohu, zatím co si sami přidržíme kroužek a druhou rukou kleštěčkami kroužek uzavíráme. Nesmíme přitom též poškodit ani hrany kroužku, které by mohly ptáka poranit, ani nápis, zejména číslo kroužku.

Jsem-li z jakýchkoliv důvodů nuceni použít náhradní velikosti kroužku (např. místo typu N použijeme pro budníčky, střízlíka, mlynaříka nebo králíčky typu M), stiskneme kroužek opatrně tak, aby se konce kroužku plochou těs-

ně překrývaly, pokud možno číslem navrch (nikoliv typem, takže by např. jednotky bez rozevření kroužku nebylo možno přečíst). Dbejme však, abychom těchto náhradních velikostí používali co nejméně, zejména u starých ptáků, kteří později zobákem stisknou kroužek ve formě 6 natolik, že jim dře běhák nebo znemožní vůbec krevní oběh a způsobí tak vážné pohmožděninny-např. u zvonků, hýlů, křivky, dlaska aj. Špatně nebo nedostatečně uzavřené kroužky mohou být příčinou uhybnutí ptáčete- mladí vodní ptáci snadno uváznou za vodní rostliny nebo mláďatům ve hnízdě se zachytí žíně za otevřený kroužek a ptáče pak uvízne někde na větvi a bídne zahyne. Kroužkujeme-li soustavně staré zvonky, hýly nebo křivky, vyžádejte si od vedoucího kroužkovací stanice speciální kroužky ze silnějšího materiálu (Z) a s uzávěrem (RR).

Při hromadném použití kroužků se mi osvědčuje zavěšení po 100 kusech na silnější tuhé šňůře do knoflíkové dírky a čísla pak beru od spodu (na konci mám uvázán těžší knoflík nebo barevný korálek, aby byla šňůra podle možnosti napnutá a vyhledání kroužků snadnější). Při kroužkování mladých racků (viz též dále) je dvojí možnost: buď kroužkovat každé mládě ihned po jeho chyzení (toto je možné na nepřehledných koloniích v rákosí a pod., kde nás sousední mláďata příliš nevidí a tudíž před námi neprchají), nebo nachytat vždy 10-15 mláďat do většího podběráku a předat je pomocníkovi k označení; mláďata můžeme pustit do ložky nebo je dáme do košíku a zakryjeme pytlím, aby nevyskakovala (Pojkar); mláďata však nikdy neodnášejme z kolonie, aby je staří ptáci snadno našli, jinak jich hodně pohyne hladý nebo je cizí páry uklovou.

Podle vžitého pravidla upevňujeme kroužky v sudých letech na pravou, v lichých na levou nohu. Toto je nutné dodržovat zejména při použití barevných kroužků a tvoření jejich kombinací. Také např. při kroužkování racků, kdy se snažíme pracovat hodně rychle, abychom ptáky co nej-

méně vyrušovali, je správné kroužkovat stále buď na pravou nebo na levou nohu, abychom ve spěchu neoznačili některé mládě na obou nohách!

Záznamy o použitých kroužcích neděláme přímo do kroužkovacích seznamů, nýbrž výhradně do kapesních příručních bloků nebo sešitů. Osvědčuje se zejména kapesní zápisník s tuhými deskami a připevněnou obyčejnou (ne inkoustovou!) tužkou; podle okolností můžeme použít též kalendářních bločků, lepší je však soukromé linkování s připůsobenými rubrikami:

čís.	čís. kroužku	jméno ptáka	pohlaví	stáří	místo	datum	poznámka

Typ kroužku je nadepsán v záhlaví stránky nebo na okraji na přilepeném štítku. Z á s a d n ě si předepíšeme čísla kroužků do zápisníku p ř e d e m - vede nás to automaticky k pořádku při postupném použití číselné řady a při náhodné kontrole vždy hned zjistíme, zda jsme snad některou desítku kroužků omylem ve spěchu nevynechali. Do rubriky "Poznámka" zapisujeme údaje o umístění hnízda, počtu vajec a vylíhlých mláďat, způsobu chyzení, případně zjištěné rozměry (ponejvíce délka složeného křídla), tělesnou váhu apod. Nezapomínejme na poznámku o příbuzenských vztazích označených ptáků (pár, rodiče, sourozenci) a to svorkou u běžných čísel kroužků. Doma pak přepíšeme z těchto pomocných sešitů své kroužkovance do vlastních kroužkovacích knih (nejlépe se osvědčují pérové /kroužkové/ bloky formátu A4 s volnými listy) - a teprve z těchto pak do seznamů na předepsaném tiskopise. Použití poznámkových bloků má též tu výhodu, že při jejich náhodné ztrátě nebo poškození (promočení) máme doma pečlivě opis. Kroužkovací seznamy pro ústředí vyplňujeme přesně podle předtisku, čitelně buď perem nebo strojem a to ve všech rubrikách; stejniték (" - ") použijeme jen tam, kde nelze dojít k mylným závěrům. Pro každý typ kroužků pře-

me seznam zvláště; nemáme-li jej popsán celý, připojíme další typ; při vyplňování začínáme vždy největším typem. Seznamy odesíláme vedoucímu kroužkovací stanice vždy hned po jejich vyplnění (na jeden seznam se vejde 70 kroužkovanců), zbytek seznamů pak vždy koncem kalendářního roku spolu s výročním přehledem o okroužkovaných ptácích. Na každý řádek píšeme pouze jednoho ptáka, jen u racků můžeme zapsat v jednom dni a na stejné lokalitě označené ptáky jedním řádkem. Pokud si nepořizujeme kopie seznamů pro vlastní potřebu, uschovejme si alespoň poznámky potud, pokud vedoucí nekontroluje zasláné mu seznamy a nezeptá se na některé podrobnosti nebo nezjistí-li případně nějaké nesrovnalosti (vynechaná čísla, neúplné pojmenování ptáka, nedostatečné pojmenování místa okroužkování apod.). U menších obcí uveďme nejbližší větší město a okres. Uvědomme si, že teprve včasným zasláním přesně a svědomitě vyplněného seznamu končí naše práce jako vědeckého spolupracovníka.

Správně vyplněný kroužkovací seznam vypadá takto:

(viz přílohu č.1)

Celoroční přehled sestavujeme na tiskopise, který nám koncem roku zasílá vedoucí kroužkovací stanice. Podle kroužkovacích seznamů sčítáme ptáky a podle abecedy je uvedeme v tiskopise současně s výčtem použitých kroužků:

(viz rkp.přílohu č.2)

Před odesláním kroužkovacích seznamů si zápisy znovu porovnáme s vlastními záznamy, abychom opravili případná nedopatření. Současně si překontrolujeme zbývající čísla kroužků pro příští rok a vyžádáme si od vedoucího další potřebné množství jednotlivých typů pro příští sezonu; zbytek kroužků nevracíme, leda bychom již nehodlali nebo z různých důvodů (nemoc, voj. služba, přesídlení) nemohli dále kroužkovati.

Tiskopisů i kroužků žádáme vždy jen tolik, kolik jich v běžném roce skutečně spotřebujeme, protože kroužků je stále ještě nedostatek a zbytečným hromaděním jejich dočasný nedostatek ještě zvyšujeme.

Proč musíme odesílat vyplněné kroužkovací seznamy již během roku? Některý z letošních kroužkovanců může být hlášen již po několika týdnech a vedoucí se vás pak musí předem dotazovat na kroužkovací data, čímž se vyřízení zpětného hlášení značně pozdrží. Kroužkujeme-li v různých místech, uvádějme vždy nejbližší větší město (poštu) a okres místa okroužkování, aby se daly snadno zjistit zeměpisné souřadnice.

Vlastní zpětná hlášení zasíláme hned po jejich zjištění.

U ptáků, které soustavně kroužkujeme a kontrolujeme na krmítku a pod. posíláme zpětná hlášení po sezoně nebo koncem roku najednou. Zpětné hlášení má obsahovat alespoň tyto údaje:

typ a číslo kroužku, jméno ptáka, stáří a pohlaví (pokud lze ovšem zjistit!), místo a datum nálezu nebo ulovení, jméno a adresu nálezcovu nebo lovcovu; podle možnosti uvedeme též bližší okolnosti o ptáčeti: zastřelen, zabil se o elektr. vedení, roztrhán dravcem, chycen a opět puštěn apod. U vlastních zpětných hlášení uvádíme ovšem i kroužkovací data, např.:

Koňadra obecná evropská

M-72.477 okr. 16.5.1945 pull.Lázně Bělohrad, park "Bažantnice", čís.budky 1233

chyc. 13.1.1951 Lázně Bělohrad, tamtéž, čís.budky 1234, při noční kontrole hnízdních budek; protože měla kroužek silně opotřeben, překroužkována:

M-132.754; délka křídla 79 mm

Vzdálenost: 35 m Směr: - Stáří: 5 r, 7m, 28d!!

M-132.851 okr. 3.5.1949 ad.♀ Lázně Bělohrad, park "Bažantnice", č.budky 46
chyc.27.5.1949 v téže budce na mláďatech
chyc.30.5.1950 tamtéž, budka č.55- 20 m daleko
chyc.16.5.1951 tamtéž, budka č. 45- 20 m daleko
Vzdálenost 20 m Směr: - Stáří:1 r.,27 d.

Rorýs obecný evropský

R-8.286 okr.16.5.1946 ad ♂ Lázně Bělohrad- škola
chyc.28.5.1957 na hnízdě se 4 vejci, tamtéž, na
stejném hnízdě, kř.183 mm
R.8.287 okr.16.5.1946 ad ♀ Lázně Bělohrad - škola
chyc.28.5.1957 tamtéž na 2 vejcích, kř.172 mm
R-8.290 okr. 16.5.1946 ad ♀ Lázně Bělohrad - škola
chyc.38.5.1957 tamtéž na 4 vejcích, kř.179
Stáří nejméně: 11 r.,12 d'
R-14145 okr.14.7.1952 ad ♂ Lázně Bělohrad-škola:
křídlo 173 mm
chyc.28.5.1957 tamtéž na hnízdě se 2 vejci v pá-
ru s R-27181 (kř.179 mm); křídlo
180 mm.Stáří nejméně 4 r.,10m,14d

a pod.

U zpětných hlášení se používají tyto smluvené značky:

- 0 - okroužkovan na hnízdě jako mládě
- * - chycen do sítě apod.(tedy vylétlé mládě neb starý pták)
- + - střelen nebo zabit
- ()- uloven nebo chycen a nevypuštěn nebo puštěn bez kroužku
- (?)-způsob chycení či nálezu neznám
- X - nalezen mrtev nebo umírající
- V - chycen a opět puštěn s kroužkem
- = - chycen na hnízdě.

Vábec se nebojme uvádět ve svých poznámkách i zdánlivě bezvýznamné podrobnosti - dost možná, že se nám tyto poznámky později hodí při zpracovávání materiálu.

Vedoucí kroužkovací stanice vede přesný seznam rozeslaných kroužků, proto své kroužky bez vědomí vedoucího nikomu nepředávejte, ztížili bychom tím složitou evidenci a přehled o vyrobených a rozeslaných kroužcích.

Tolik tedy o vlastní administrativní práci kroužkovatele.

2. Které ptačí druhy kroužkujeme ?

U nás nemáme zatím předpisů, které by vymezovaly působnost kroužkovatelů v tomto směru. Všeobecně upouštíme od kroužkování vrabců domácích a pokud nejsou sledovány určité problémy ekologické a pod., je třeba s ohledem na dočasný nedostatek kroužků omeziti kroužkování mladých vlaštovek, koňader, modřinek, špačků a městských kosů na hnízdech, hromadné kroužkování mladých racků chechtavých na některých našich již dobře probádaných koloniích, starých zvonků a sýkor v zimě na krmítkách a pod. Vedoucí kroužkovací stanice upozorní občas sám na některé ptačí druhy, jejichž další kroužkování je prozatím nežádoucí nebo naopak doporučí některé druhy pro soustavné značkování (čápi, hrdlíčka zahradní, tuhýci aj.). Kroužkováním sledujeme nejen výzkum ptačích tahových cest, ale i otázky lnutí k rodnému místu, přesídlení, pohlavní dospělosti, manželských svazků a jejich trvání, stáří apod. Při velkém počtu označených ptáků je tedy i pravděpodobnost zpětného hlášení vyšší a dosažené výsledky jsou opětovnými kontrolami zpřesňovány.

Z á s a d n ě n e k r o u ž k u j e m e ptáky poražené nebo churavé, protože jejich chování je odlišné a mohlo by případně zkreslit dosud známé výsledky, docílené u zdravých jedinců. Nekroužkujeme rovněž ptáky krotké, leda že to v kroužkovacích seznamech výslovně uvedeme (labutě, kavky, straky ap.).

N i k d y n e s m í m e k r o u ž k o v a t i ptáky, jež spolehlivě neznáme, neboť je jen málo pravděpodobné, že by tito ptáci mohli být spolehlivě určeni při zpětném hlášení, spíše naopak: při zpětných hlášeních jsme odkázáni mnohdy na zcela laické oznámení o nálezech mrtvých ptáků, kdy často jsou nalezeny již jen zbytky mrtvolek, jejichž spolehlivé určení bývá i pro zkušeného znalce ptáků nesnadným úkolem. Vždyť např. z jihoevropských států dostáváme zpětná hlášení jen ve formě data ulovení a čísel kroužků a ptáci bývají jen označeni jako "ucelli piccoli", t.j. drobné ptactvo, tak jak je čižbaři přinesli na trh a jak je tam některý zpravodaj zastihl. Kdybychom v ojedinělých případech neodolali a chtěli okroužkovati nějaký neobvyklý úlovek z jestřábího koše apod., pak si kořist důkladně proměříme a popíšeme, případně ofotografujeme, podle možnosti porovnejme s preparáty v místních sbírkách, u dravců pak nůžkami opatrně odstříháme výrazně zbarvené ocasní péro, jež nám dodatečně pomůže příslušného ptáka určit. Sebelepší zpětná hlášení o ptácích, kteří nejsou při okroužkování spolehlivě určeni, jsou naprosto bezcenná, ba naopak, přímo škodlivá věcí samé, neboť zlehčují vědeckou práci na úroveň sportovní záliby či kratochvilné zábavy. Nedejme se strhnouti vítězoslávou z předního místa v žebříčku kroužkovatelů v našich výročních zprávách - vždyť mnohdy jedno zajímavé zpětné hlášení nahradí stovky označených drobných ptáků, o nichž se však nikdo nikdy nic nedoví (např. u vlaštovek, jiřiček a jiných drobných pěvců, u nichž je opětovně zastižení málo pravděpodobné).

Poněvadž se úmyslně v tomto článku nechci zabývat různými lapacími zařízeními a metodami, uvedu jen některé pokyny pro kroužkovatele, kteří se povětšinou věnují značkování ptačích mláďat ve hnízdech. Námítky, že ve hnízdech okroužkovaná mláďata bývají od rodičů opuštěna, nejsou správné. Při šetrném zacházení a včasném okroužkování ne-

třeba mít zvláštních obav. Kroužkování mláďat je jedním z nejpoužívanějších způsobů značkování a je-li prováděno šetrně a svědomitě, přináší hodně úspěchů a žádoucích výsledků.

Každý ptačí druh se ovšem nechová při kroužkování stejně a i mezi příslušníky jednoho druhu bývají individuální rozdíly. Z tohoto hlediska si ptáky můžeme rozdělit do několika skupin; všeobecně však platí tyto hlavní zásady:

Vyhlednuté hnízdo navštívíme jen tolikrát, kolikrát je toho pro nás nezbytně třeba - tudíž již při prvním opatrném shlednutí se pokusíme určit pokud možno přesně dobu své příští návštěvy, při níž bychom mohli provést okroužkování mláďat. Ke hnízdu se blížíme co nejšetrněji a dbáme, aby nás staří ptáci zpozorovali již z dálky a tak včas od hnízda odlétli. Při náhlém, nečekaném vyrušení by mohl sedící pták poškodit vejce, poranit nebo z hnízda vyhodit mláďata. Dravce, holuby a v dutinách hnízdící ptáky snadno vyplašíme klepáním na kmen (toto však neplatí u včelojeda; také některé sýkory zejména na línoucích se mláďatech setrvávají i při otevírání budky, aniž odlétnou). Staré ptáky sedící na hnízdě raději nechytáme, aby snůšku nepoškodili, případně následkem hrubého přeplašení neopustili.

Mláďata musí být kroužkována ve vhodném stáří, tedy ani předčasně, ani příliš pozdě (u drobných pěvců tedy mezi 5.-12.dnem, viz dále). Maličká holata mají choulostivé a malé běháčky, takže jim příslušně velké kroužky padají, případně by jim byly později příliš těsné (při použití nesprávné velikosti). Naproti tomu hodně opeřená mláďata velmi často předčasně vyskáčou z hnízda a stanou se pak snadnou kořistí koček nebo jiných nepřátel. Rozhodneme-li se přece pro jejich označení, pak přendáme všechny mláďata najednou do papírového, plátěného nebo igelitového (nepropustného) sáčku, okroužkovaná přendáváme do druhého sáčku a z tohoto je pak opět najednou dáme zpět do hníz-

da. Zde na nich podržíme lehce dlaň nebo je přikryjeme lehce tmavším šátkem a když cítíme, že se ptáčata uklidnila, ruku nebo šátek opatrně sejmeme a pokud možno tiše se od hnízda vzdálíme. Při nezdaru opakujeme znovu a znovu, neboť jinak rozprchlá mláďata většinou zahynou. Několikrát jsem k přikrytí mláďat použil většího listu, který pak staří ptáci sami odstranili (u tuhýka ob.). Plátěný sáček má být zhotoven z husté tkaniny, aby se ptáci nezachytávali svými drápky v řídkém tkanivu, nahoře na zdrhnutí šňůrkou (velikost 20 x 25 cm). Sáček pověsíme volně na větev nebo žebřík, případně jej vsuneme do kapsy kabátu nebo si jej pověsíme na krk, podle okolností. Velmi často mi dobře posloužila jen kapsa nebo čepice (baret), ale zde se mi často stalo, že mláďata vyšplhala po kabátě a dalo to dosti práce, než jsem celou rodinu šoupálek nebo sýkor dostal zpět do hnízda. Nejlépe je použít dvou sáčků, jež máme zavěšeny na provázku kolem krku. Ve tmě se ptáčata nejspíše uklidní, proto nelze doporučit průsvitné igelitové sáčky. Při vybírání starších mláďat z hnízd si zvykněme brát je pokud možno najednou - jakmile totiž odebereme první mládě, ostatní se většinou pokusí o útěk!

U doupníků si pomůžeme rovněž zakrytím vletového otvoru kapesníkem nebo chuchvalcem listí či trávy a po uklidnění mláďat ucpávku opatrně odstraníme. Starší, již vzletná mláďata doupníků je nejlépe kroužkovati po setmění; po okroužkování je necháme z ruky samotné skočit vletovým otvorem zpět do budky.

Po skončeném kroužkování upravíme okolí hnízda pokud možno do původního stavu, odstraníme polámané větévky a stébla, sešlapané rákosí nebo trávu opatrně narovnáme, aby naše stopy nepřilákaly další nežádoucí diváky nebo čtvernohé nepřátele.

3. Pokyny pro kroužkování mláďat jednotlivých ptačích druhů a skupin

KUROVITÍ: Kroužkujeme jen náhodně chycená starší mláďata, mladá kuřátka mají slabé běháčky a kroužky tudíž ztrácejí. Pozor - nepoužívat nevhodné menší kroužky! (např. u bažantů rozdíl mezi \varnothing a δ).

HOLUBI: Holoubata kroužkujeme ve stáří 8-10^{*} dnů, starší by mohla při vyrušení vypadnout ze sporého hnízda (hřivnáč, hrdlička). Holubi jsou na vyrušování u hnízda dosti citliví (Štancl).

LYSKA: Mláďata neztrácejí kroužek až od stáří 7 dnů; možno je chytat z ložky do podběráku nebo na pokraji rákosin do ruky.

BAHŇÁCI: Mladé kroužkujeme hned po oschnutí ve hnízdě, protože později se nám je stěží podaří polapit (nejspíše ještě při odpozorování starých ptáků, když svolávají mláďata k zahřívání); hodí se k tomu zejména chladnější odpolední hodiny. Pozor na správnou velikost kroužků! Mladé odrostlejší čejky se nám často podaří najít pomocí dobrého loveckého psa.

RÁKOVÉ A RYBÁCI: Pro své hromadné hnízdění v početných osadách jsou oblíbeným objektem pro kroužkování. Výhodnější je navštívit kolonii v intervalu 6-7 dnů svíce pomocníky najednou, aby bylo označeno co nejvíce mláďat, než rušit jednotlivě po několik dní. Dohoda o kroužkování ve známých koloniích je velmi žádoucí - vedoucí kroužkovač stanice tuto službu rád zprostředkuje. Kroužkují se mláďata ve stáří alespoň 1 dne (oschlá, která již opouštějí hnízdo a jimž kroužky nepadají s běháčkou). Nejlépe postupovat s několika pomocníky do kruhu nebo alespoň proti sobě, pochytaná mláďata na místě okroužkovat a pouštět za sebe, aby nebyla zbytečně opětovně chytána. Kroužkovat na stejný běháček! Pozor také na čísla kroužků při náhodném

chycení starých racků, příp. slípek, roháčů, potápek apod. Při kroužkování se šetrně vyhýbejme ostatním hnízdům, která leží většinou těsně u sebe; nestoupejme na ostrůvky rostlinného porostu, abychom nepotopili okolní hnízda s vejci nebo líhnoucími se mláďaty. Pozor též, abychom nezašlápli ukrývající se mláďata.

ROHÁČI, POTÁPKY: Mláďata do stáří 5 - 7 dnů ztrácejí kroužky. Starší se chytají velmi nesnadno - na volné hladině jim nutno na loďkách odříznout cestu do rákosí a chytat je do podběráků. Kroužky předepsané velikosti nutno poněkud zploštit, aby byly přizpůsobeny tvaru plováku. Zploštění provedeme až po stisknutí uzávěru a to tak, aby uzávěr byl na delší ose vzniklé elipsy (oválu, na zadní straně běháku - Kadlec). Někteří kroužkovatelé utěsní velký kroužek kouskem listu orobince, který později vypadne nebo vyhnije (Obhlídal, Toufar).

LABUTĚ: Kroužkovat možno teprve ve stáří 8-10 týdnů. Pozor na poranění bránicích se mláďat a naopak pozor před útoky starých ptáků, kteří bývají vůči rušitelům velice nedůtkliví!

KACHNY: Ačkoliv je kroužkování kachen velice žádoucí, nutno předem zahrnouti všechny pokusy o kroužkování mláďat až do doby 8-14 dnů před vzletností! Příslušný kroužek stiskneme poněkud do tvaru oválu.

ČÁPI: Nejvýhodnější dobou pro kroužkování mláďat je 18.-28. den, v žádném případě ne mladší než 10 dní. Při uchopení ptáků nutno dát pozor na křídla, kde hrozí nebezpečí snadného zlomení; nejlépe je uchopit mládě za zobák, krk nebo nohy. Zde ovšem záleží hodně na možnosti přiblížení se k hnízdu (hnízda na stromech nebo na budovách); snaží-li se ptáci vyskočit, nutno je chlácholit buď domlouváním (!) nebo opatrným hlazením větvičkou, kterou jsme vzali s okraje hnízda, nebo je přikryjeme kabátem nebo pytle. Pozor na mláďata, útočící zobákem proti obličejí kroužkovatele!

Nutno se u hnízda usadit tak, aby byly podle možnosti obě ruce volné pro práci s ptáky. Většinou již naši kroužkovatelé znají možnosti a zvyky "svých" čapích hnízd, která každoročně navštěvují. V každém případě nutno dáti pozor při zlézání čapích hnízd, aby se předešlo úrazům kroužkovatele nebo spadnutí hnízda. Obdobně je tomu též u kormoránů, bukačů nočních a volavek popelavých, které s oblibou šplhají na okolní větve, takže je musíme třeba holi a háčkem přitahovati. Někteří kroužkovatelé používají ochranných drátěných brýlí (PFEIFER) a rukavic, jiní pracují bez těchto pomůcek. Pozor na vystřikovaný trus a lámavost větví!

BUKAČ VELKÝ: až do 10. dne jsou kroužky velké.

BUKAČ MALÝ: od 8. do 12. dne, později utíkají mladí z hnízda.

DRAVCI: Vesměs nechoulostiví vůči kroužkování na hnízdišti (snad s výjimkou ostříže). Mláďata kroužkujeme od objevení se prvního šatu až do opuštění hnízda. Neklidná mláďata utišíme přikrytím pytle nebo kabátem. Při kroužkování nutno dávat pozor na možnost poranění ostrými znečištěnými drápy bránicích se mláďat; doporučuje se použít silných kožených rukavic.

KUKAČKA: Není nijak choulostivá při kroužkování; Nejvhodnější stáří je 12.-15. den, kdy již narůstá ocas.

SOVY: Mláďata kroužkujeme nejlépe v době, kdy již dostávají velké peří (letky). Při opatrném přiblížení se k hnízdu (dutině) se nám většinou podaří polapit též staré ptáky nebo si na ně počínáme při přinášení potravy mláďatům; ani staří ptáci nejsou proti takovému zákroku citliví. Mláďata nebývají stejně velká, někdy je nutno kroužkovati celé hnízdo nadvakrát. Pozor na poranění starými ptáky, zejména do obličejí! Rány jsou nebezpečné, protože drápy jsou znečištěny zbytky přinášené potravy. Použití silných kožených rukavic je výhodné i při kroužkování odrostlejších mláďat, která si lehají na záda a sekaří pařáty po napřážené ruce!

LELEK: Mláďata kroužkujeme ve stáří 8-10 dnů, staří nejsou na vyrušování choulostiví.

LEDŇÁČEK: Nejlépe kroužkovati vylétající mláďata, která vyplašíme do nastrožené sítě (motýlí síť, podběrák nebo nárazovka). Porušení hnízdní nory vyhrabáním mláďat je nežádoucí a mohlo by mít za následek její zanechání. Nejspíše ještě bychom mohli mláďata vyhrabatí se shora (proutkem naměříme hloubku nory, takže se shora vyhrabeme přímo hnízdní dutinu- toto ovšem lze provésti jen u mělce uložených nor v měkčí půdě), kterou pak překleneme kamenem, větvičkami a listím a znovu zahrneme zemí.-Protože odchyt mladých i starých ptáků na potoce je velmi snadný (do nárazovek nebo japoněk), neničme nikdy nory vyhrabáváním mláďat! (SUNKEL upravoval vyhrabané nory-zpředu-vlhkou hlinou do původní velikosti). Do hnízdní nory si můžeme posvítit kapesní svítilnou nebo odrazovým zrcátkem.

VLHA: Hnízdní nory nezvětšujeme; starší mláďata i staré ptáky snadno chytíme do nárazové nebo japonské sítě, napnuté před vletovým otvorem, obdobně jako u ledňáčka a břehule. Pozor - nerušte při hnízdění!

DUDEK: 14. - 20.den; staré možno rovněž chytit na hnízdě; tito neopustí mláďata ani po zvětšení vletového otvoru (u stromových dutin).

RORÝS: 14.-20 den po vylíhnutí, když už jsou opeření. Staré ptáky možno rovněž bez obav chytit na vejcích nebo při krmení mláďat-pozor však na zničení snůšky, neboť starší ptáci i starší mláďata se pevně zachytí za hnízdo. Mláďata zbavme při kroužkování cizopasíciích ptakotrudek (*Crataerina pallida*), kterých mívají některá mláďata až 20 ex.

DATLOVÉ: Nejvhodnější dobou ke kroužkování mladých datlů je období, kdy jim vyráží peří z pýsků. U starších mláďat nutno vletový otvor na chvíli zatemnit (uzavřít). Datlové nejsou choulostiví ani při zvětšení vletového otvoru nebo vyříznutí většího otvoru v protější (zadní)

stěně dutiny; dutiny v suchých kmenech si takto můžeme upravit ke každoročnímu otevírání (u strážka, krutihlava ap.). **VŮMEL** používá k vytahování mláďat z dutiny lžice z drátu a kusu látky. Sám používám provázkové sítě velikosti 50 x 60 cm, s oky asi 2 x 2 cm, uvázané na jednom rohu na silném motouzu. Síťku spustím opatrně do dutiny a z otvoru nechám vyčnívat jen konec provazu, který uváží kolem kmenu pod otvorem. U některého hnízda (žluna zelená, strakapúd velký) jsem mláďata dráždil klepáním a škrabáním na kůru (napodobení příletu starých ptáků s potravou a jejich zachycení u vletového otvoru), takže sama povylezla k otvoru a povytažením síťky za provázek se mi je podařilo z dutiny vytáhnout a okroužkovat. U jiných dutin jsem vyčkal krmení starých, mláďata zatím sešlapala síťku pod sebe, pevně se na ni některé zachytlo a tak jsem je opět postupně vytáhal, aniž bylo třeba dutinu nějak poškodit nebo zvětšit. Tento způsob je sice zdoluhavý, avšak s ohledem na nutnost kroužkování našich datlů jej mohu každému doporučit. Podle zpráv některých zahraničních kroužkovatelů je **d a t l o v é r n ý** choulostivý vůči častějšímu vyrušování v době vysezování vajec a dokud jsou mláďata malá. Okroužkování mláďat však nečiní potíží, protože dutina i vletový otvor jsou dostatečně velké.

KRUTIHlava: Kroužkujeme ve stáří od 10 do 14 dnů; staré, na hnízdě chycené ptáky, můžeme rovněž bez obav okroužkovati.

HAVRAN, VRÁNY: Mladé kroužkujeme ve stáří 10-15 dnů, nebo i později, pokud ovšem neutíkají z hnízda.

SOJKA, STRAKA: 9. - 12.den po vylíhnutí, později již mladé vyskakují z hnízda.

KAVKA: 10.-15. den, ale i později až do úplného opeření. Při opatrném přiblížení možno chytit na hnízdě i staré ptáky a bez obav okroužkovati.

ŠPAČEK: 6.-12.den, kdy se počínají objevovati prapo-

ry rýdovacích (ocasných) per. Starší mláďata se snaží opustit hnízdní dutinu, musíme proto otvor po okroužkování na chvíli zatěmnit nebo ucpat, případně kroužkujeme v noci. BERNDT kroužkuje staré špačky (qq) v budkách v noci a to tak, že po úplném setmění ucpe vletové otvory kusem látky, na němž je uvázan motouz, sahající z budky až k zemi. Po provedeném okroužkování (s kapesní svítilnou) ponechá otvor ještě asi 2 hodiny zahrazen, aby se ptáci uklidnili a teprve po půlnoci opatrným zatažením za provázek budky otevře. Ptáci se zpravidla nepouplaší; tento způsob se používá v době, kdy špačkové sedí na vejcích nebo holatech, tedy v druhé půli dubna (při prvním hnízdění). Staré ptáky můžeme bez obavy lapat při krmení mláďat, a to tak, že otvor zahradíme koncem delší tyčky nebo samočinným sklápovacím víčkem; případně postačí pevnější motýlí síťka na dlouhé holi, do níž ptáka vyplašíme. - Při kroužkování větších mláďat můžeme případně vyhodit starý mokřý hnízdní materiál a nahradit jej suchým (hrstí sena apod.).

ŽLUVA: 7.-10. dne, když se objevují prapory ručních letek. Staří ptáci jsou u hnízda velmi citliví na vyrušování, snášku snadno zanechají.

PĚNKAVA, ZVONEK, STEHLÍK: 6.-9. den, později již mladé nekroužkujeme, protože se nedají obvyklým způsobem (dlaní, šátkem) uklidnit a z hnízda vyskáčou. Často vyskočí z hnízda již při pouhém otřásání se stromu nebo větví při zlézání hnízda. Staří ptáci jsou při vyrušení u hnízda velmi choulostiví, zejména pěnkavy (HLAVATÍ).

KONOPEKA, ZVONOHLÍK: 5.-8. den, ostatní jako u pěnkavy! Pro zvonky a dlasky použijeme kroužků ze silnějšího materiálu (Z a RR).

STRNAD ob., ZAHRADNÍ: 7.-9. dne, pokud jsou pysky ocasních per ještě uzavřeny.

STRNAD RÁKOSNÍ: 6.-9. dne, když se objevují krovky (podle HENNINGSE).

SKŘIVANI: 6.-8. dne (pokud mají znát úzký neopeřený pruh na spodu těla); starší opouštějí hnízdo.

LINDUŠKY, KONIPASI: 6.-8. dne, pokud mají pysky letek ještě uzavřeny.

SÝKORY: asi 10. den po vylíhnutí, pokud je spod těla ještě bez opeření; starší mláďata se snaží opustit hnízdní dutinu. Staré ptáky můžeme chytit na vajíčkách nebo při přinášení potravy mláďatům, aniž snášku nebo mláďata zanechají (VÖMEL a jiní pozorovatelé však uvádějí výjimky, které však ani po mnoha stech vlastních případech potvrdit nemohu!). Staré ptáky po označení pouštíme volně z ruky (kroužkujeme-li současně v budce mláďata), nebo je vpustíme zpět do budky, jsou-li ve hnízdě teprve vajíčka nebo holata. SCHIFFERLE uvádí, že je správnější pouštět staré ptáky do budky tak, že je podržíme blízko před vletovým otvorem, aby sami vylítli do dutiny a tak spíše nabyli přesvědčení o tom, že právě unikli z nebezpečí; chovají se pak klidněji. Ptáci hnízdící v přirozených dutinách a mimo lidské obydlí jsou choulostivější vůči vyrušování, než ptáci hnízdící v budkách nebo poblíž lidského obydlí.

ŠOUPÁLCI: 6.-9. dne; již v tomto stáří však mláďata při vyrušení zručně šplhají po okolí hnízda a mohla by snadno zalézt do skulin, kde by je staří nekrmili. Při přendávání z kapsy nebo ze sáčku mláďata přepočítejme - ráda šplhají po šatu kroužkovatele (jednou se mi totiž stalo, že jsem se pak s takovým uschovaným mláďetem musel vracet kus cesty a znovu se dobývat k těžko přístupnému hnízdu!).

BRHLÍK: 10.-20. dne, až do úplného opeření. Násilné otevření budky nebo zvětšení vletového otvoru snesou staří ptáci bez úhony, nutno však dát pozor, aby uvolněná hlína nerozbila vajíčka. Pozor, aby se nám starší mláďata nerozutekla- při šplhání by totiž snadno spadla s kmene a s létáním to je u nich velmi obtížné, protože zprvu nedovedou usednout na větve.

ŤUHÝCI: 6.-9.dne, nejpozději 12. dne (před vypeřením hřbetu), jinak prchají mláďata z hnízda již při pouhém přiblížení se kroužkovatele ke hnízdu.

LEJSEK ŠEDÍ: 6.-8. den, když se objevují první krovky, ocas však není ještě vyvinut. Starší mláďata opouštějí hnízdo velmi snadno, ale lze je rukou nebo šátkem uklidnit.

LEJSEK ČERNOHLAVÝ a BĚLOKRKÝ: 10.-12.dne; staré ptáky můžeme bez obav chytat na hnízdě.

BUDNÍČKOVÉ: 6.-8.dne, pokud mají pysky uzavřeny. VOMEL uvádí, že budníček menší opustí hnízdo, jestliže bylo jen i zcela nepatrně porušeno.

RÁKOSNÍCI: 5.-7.dne, pokud mají boky, tváře a uzdičku neopeřeny; později je nebezpečí, že špatně šplhající mláďata spadnou do vody a utonou. Uklidnění starších mláďat dlaní bývá úspěšné, pokud ovšem při odchodu od hnízda toto příliš nerozkveme.

SEDMIHLÁSEK: 6.-7. dne, pokud jsou pysky letek uzavřeny. Mláďata nelze snadno uklidnit, protože je staří neustále vábí (mladí již ve stáří 11-12 dnů opouštějí normálně hnízdo!).

PĚNICE: 6.-7. dne, před rozpuštěním pysků letek. Raději upustíme od kroužkování, byť i jen napl operených mláďat, protože tato opouštějí hnízdo předčasně velmi snadno a dají se jen ztěžka obvyklými triky uklidnit.

DROZD, KOS, KVÍČALA, BRÁVNÍK: 7.-10. dne, dokud praporečky ocasních per jsou nepatrné. Později již nekroužkujeme, protože mláďata s křikem opouštějí hnízdo a na zemi se stávají snadnou kořistí pytláčicích koček, sojek a strak. Uklidnění rukou se daří jen u snadno přístupných hnízd, kdy se můžeme nehlučně a nepozorovaně vzdálit (několikrát jsem použil šátku, kterým jsem mláďata přikryl a který jsem měl uvázaný na dělším provázku a teprve po 15-20 minutách jsem jej s hnízda odtáhl). Jednotlivá vol-

ně pobíhající ještě nevzletná mláďata kosů a drozdů po okroužkování pustíme opět na téže místě; dejme je však podle možnosti na silnější větve apod., aby na zemi nebyla vydána na pospas kočkám. Případně vydráždíme mláďe ke křiku, aby přivolalo rodiče, kteří se ho po našem odchodu hned ujmou. Některé páry bývají při prvním hnízdění značně choulostivé vůči vyrušování; výhodné je okroužkovat mláďata o přestávce mezi krmením.

BĚLOŘIT: 9.-12. den; staří jsou vůči vyrušování velmi choulostiví, zejména při zvětšení hnízdní dutiny a pod. (BERNDT).

BRAMBORNÍČKOVÉ: 7.-8.dne, pokud mají pysky ještě uzavřeny; starší mláďata utíkají z hnízda a lze je pak jen stěží uklidnit.

REHKOVÉ: 7.-9. den, pokud mají mláďata ještě břicho a hrud holé. Uklidnění mladých rehků domácích je dosti obtížné, protože staří neustále vábí opodál hnízda.

SLAVÍCI: 7.-9. den, avšak pozor - velmi často již i v tomto stáří utíkají mláďata z hnízda do okolního porostu.

ČERVENKA, MODRÁK: 7.-8. den, dokud jsou pysky uzavřeny. Později opouštějí mláďata hnízdo při sebemenším vyrušení. KRUIS se zmiňuje o tom, že staré červenky přilákaly na noc rozprohlá mláďata zpět do hnízda.

PĚNICE MODRÁ: 6.-10. den, pokud mají mladí ještě holou hlavu; starší snadno opouštějí hnízdo.

STŘÍZLÍK: 6.-8. dne, později již nekroužkujeme. Také staří ptáci jsou choulostiví vůči poškození hnízda; nechť je rovněž nikdy přímo ve hnízdě, nýbrž nastražíme síť opodál a snažíme se je do ní nahnat. Hnízda na přespávání nemají výstelky z peří a chlupů. Podle HILPRECHTA je možno zahraditi starším mláďatům výlet z hnízda suchým listem, který staří sami odstraní (pozdější kontrola je nutná!).

SKOREC: Vhodnější než kroužkování mláďat ve hnízdě je jejich odchyt po opuštění hnízda na rodném potoce (do nárazových nebo japonských sítí - pozor, umístit dostatečně vysoko nad vodu, aby chycení ptáci neutonuli!). Některé páry snesou i poškození hnízda při kroužkování 7-9 dní starých mláďat, jiné jsou vůči vyrušování velice choulostivé (PFEIFER).

VLAŠTOVKA: 7.-11. dne, pokud nemají vyrostlý ocas; jinak dají dosti práce při uklidňování. LÜDERS doporučuje vyčkat s kroužkováním mláďat, až staří ptáci vylétnou z místnosti za potravou, protože jinak neustálým vábením lákají mladé z dosahu kroužkovatele nebo z hnízda. Větší mláďata nejlépe uklidníme tím, když je dáme zpět do hnízda otočené zobáčkem ke zdi. - Vzletná mláďata a staré ptáky (mimo dobu hnízdění a krmení) možno s úspěchem chytat v noci za pomoci kapesní svítilny. Ptáky pak vypustíme najednou do místnosti při plném osvětlení, takže se záhy navrátí ke svým hnízdům. Můžeme je též snadno chytat do nárazové sítě, napnuté před otevřeným oknem nebo dveřmi, zejména při deštivém počasí; ptáky naháníme do sítě zevnitř místnosti (chodby, chléva apod.). Mláďata zbavme při kroužkování obtížných cizopasníků (ptakotrudek apod.). Při hromadném kroužkování sýkor, vlaštovek a jiříček se mi velice osvědčil plátěný košíček, zhotovený ze silného drátu a hustého plátna (v průměru 20 cm, hloubka 15 cm), který jsem si upevnil za opasek u kalhot na břicho. Všechna mláďata z hnízda nebo z budky vyndám do toho košíčku (mláďata ovšem musí být malá, aby se příliš nerozlézala a z košíčku nevypadla), jedno po druhém okroužkuji a dávám zpět do hnízda. Výhodnější, zejména u odrostlejších mláďat vlaštovek a jiříček, je okroužkovat jednotlivá mláďata a z plátěného sáčku je vrátit do hnízda najednou - dají se snadněji uklidnit. U dorostlejších mláďat je však třeba použít hlubšího sáčku s uzávěrem na sárhnutí šňůrkou. Mláďata ze spadlého hnízda se můžeme rovněž pokusit rozdělit mezi sousední

hnízda s přibližně stejně vzrostlými mláďaty (jako u jiříček).

JIŘIČKA: 8.-12. den. Při zvětšování vletového otvoru u hnízda musíme dát pozor, abychom nestrhli celé hnízdo. Stane-li se tak přece přes všechnu naši opatrnost, pokusme se rozdělit mláďata do sousedních hnízd s přibližně stejně starými mláďaty, nebo poškozené hnízdo provisorně připevníme na původním místě. Menší mláďata vytáhneme z hnízda tak, že se je snažíme uchopit za křídlo mezi ukazovák a prostřední prst a tak je protáhneme vletovým otvorem, který můžeme případně o něco zvětšit (staří je záhy opraví). **WARNAT** kroužkuje jiříčky tak, že před rozednáním ucpe vletové otvory všech hnízd (smotkem hadříků apod.), pověsí před ně nárazovou síť a snaží se dostat mláďata obvyklým způsobem z hnízda; starší létající mláďata nebo staří ptáci prostě uvíznou v nastražené síti. Stará nebo silnostěnná hnízda ponecháme raději v klidu a pokusíme se mláďata z nich odchytit do motýlí sítě.

BŘEHULE: Hnízdní nory nikdy nezvětšujeme, abychom kolonii nezničili. Postačí rozvěsit nárazové sítě před vletové otvory a staré ptáky nebo již létající mláďata do nich naplašit.

Z á v ě r e m

Jsem si vědom toho, že tyto pokyny jsou většinou našich kroužkovatelů dostatečně známy, ba, že by je mnohý z nich mohl ještě doplnit zkušenostmi ze své kroužkovatelské praxe, přesto však věřím, že i tito naši spolupracovníci si je se zájmem přečtou a doporučí je k použití nově se hlásícím členům - kroužkovatelům.

Děkuji všem, kdož ještě před vydáním tohoto příspěvku doplnili jej svými poznatky, tak zejména Dr. F. BALÁTOVI, Ing. Č. FOLKOVI, Dr. J. HANZÁKOVI, Ing. J. HAVLÍNOVI, F. HEJLOVI, L. HLAVATÉMU, Dr. K. HUDCOVI, Ing. O. KADLECOVI, V. KRUISOVI, Dr. F. OBHLÍDALOVI, M. POJKAROVI, L. ŠTENCLOVI, J. TOUFAROVI a R.

VÍTOVI za vhodné připomínky. Další připomínky zašlete laskavě na adresu autora nebo vedoucího kroužkovací stanice.

Pomohou-li tyto řádky našim spolupracovníkům při plnění předsevzatých úkolů a na druhé straně uchrání naše opěření a jejich hnízda před některými nežádoucími zásahy našich kroužkovatelů, pak zcela splnily své poslání.

Příloha č. 1

KROUŽKOVACÍ STANICE
N. MUSEUM - PRAHA - ČR

Kroužkovací seznam č. 3/1998

Do rámce neopíste!

Jméno kroužkovatele: Josef Novák, učitel Adresa: Láně Bělhrad, Tyršova ul. 236

Pořad. číslo	Typ kroužku	Číslo kroužku	Druh ptáka	Pohlaví a stáří*	Místo okroužkování	Datum okroužkování	Poznámka
211	K	263.961	Vlaštovka obecná	ad. ♂	Láně Bělhrad 36	16.5.58	v páru s M-263965
2		2	Červenka obecná	ad. ♂	" "	18.5.58	zám. park, kč. 72mm
3		3	" "	ad. ♀	" "	"	" 66 mm
4		4	Zvonohlík zahradní	ad. ♂	Brtev čp. 13	16.6.58	o. Nová Paka
5		5	Vlaštovka obecná	ad. ♀	L. Bělhrad 36	18.6.58	v páru s M-263961
6		6	Lejsek šedý	ad.	Ostroměš čp. 16	19.6.58	o. Hořice v P.
7		7	" "	pull.	" "	22.6.58	rodice: M-263966
8		8	" "	♀	" "	♀	
9		9	" "	"	" "	"	
220		263.970	" "	"	" "	"	
1		1	Konadra obecná	ad. ♂	Lhota Šárovceva	23.6.58	o. Hořice v P.
			a t. d.				
247	K	163.929	Špaček obecný	ad.	Dolní Dvůr 63	16.5.58	o. Vřehlabí
8		163.930	" "	pull.	" "	"	
9		1	" "	"	" "	"	
250		2	" "	"	" "	"	
			a t. d.				

Uvěsti jm. bezli. aho. (H. Zkratky: samice, ♀ - samice, aduli - starý pták, juv. - mláďátko mládě, pull. - mládě ve hnízdě

KROUŽKOVACÍ STANICE
N. MUSEUM - PRAHA - ČSR

1966

Přehled druhů

okroužkovaných ptáků

Josef N o v á k

Lázně Bělohrad 236

Jméno: Adresa:

O B S A H :

Z. Klůz: Pokyny pro kroužkování ptačích mláďat s

Druhy sestavte obecně

Pof. čís.	Druh	Počet	Pof. čís.	Druh	Počet
1	Brávník obecný	3	21	Špaček obecný	30
2	Brhlík obecný	1	22	Uhelníček lesní	1
3	Budníček menší	1	23	Vrabc polní	1
4	Červenka obecná	2	24	Zvonek zelený	2
5	Kavka obecná záp.	5	25	Žluna zelená	6
6	Konipas horský	1	26		
7	Koňadra obecná	133	27		
8	Kos černý	10	28		
9	Kukačka obecná	1	29		
10	Leďháček obecný	4	30		
11	Mlynářík dl.stř.	1	31		
12	Modřinka obecná	97	32		
13	Pěnice pokřovní	1	33		
14	Pěnkava obecná	1	34		
15	Racek chechtavý	89	35		
16	Rorýs obecný	39	36		
17	Sova pálená	1	37		
18	Strnad obecný	1	38		
19	Střízlík obecný	1	39		
20	Šoupálek dlouh.	1	40		
			25 druhů	Celkem	433

Kroužků upotřebeno:

L	H	7
A	K	44
B	R	43
C	Z	43
D	M	181
E	N	21

Celkem 433

Máte-li více druhů, pokračujte na zadní straně. Tento přehled zašlete s posledním kroužkovacím seznamem nejpozději do 15. ledna následujícího roku; zašlete jej, i když jste z jakéhokoliv důvodu nekroužkovali.

ING. O. KADLEC

1801 - 4275 - 1954 - 210

Z P R Á V Y

Československé ornithologické společnosti

Listopad 1960, číslo 6.

Vytiskly: Středočeské tiskárny-provozovna lll

Vydává: Čsl.ornithologická společnost pro své členy
Praha 2, Národní museum 1700

Řídí: Dr. Jan Hanzák, Praha 2, Národní museum